

Hutorskoy, A. V. (2003). Key jurisdictions as component of the personality-oriented paradigm of education. Folk education, 2, 55-61 (in Ukrainian).

Людмила Козак

ФОРМИРОВАНИЕ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИХ КОМПЕТЕНЦИЙ БУДУЩИХ ПРЕПОДАВАТЕЛЕЙ ДОШКОЛЬНОЙ ПЕДАГОГИКИ И ПСИХОЛОГИИ

В статье обосновывается актуальность формирования исследовательских компетенций будущих преподавателей дошкольной педагогики и психологии в процессе подготовки к инновационной профессиональной деятельности; раскрыта сущность понятий “исследовательская компетентность”, “исследовательская компетенция”; определено содержание исследовательских компетенций будущих преподавателей и условия их формирования, представлены формы организации научно-исследовательской работы магистрантов дошкольного профиля.

Ключевые слова: компетентность; компетенция; исследовательская компетенция; научно-исследовательская деятельность; инновационная деятельность; будущий преподаватель.

Liudmyla Kozak

FORMATION OF RESEARCH COMPETENCIES OF FUTURE TEACHERS OF PRESCHOOL PEDAGOGICS AND PSYCHOLOGY

In the article actuality formation of research competencies of future teachers of preschool pedagogics and psychology in preparation to innovative professional activity; it is exposed essence of concepts “research competence”, “research jurisdiction”; certainly maintenance of research jurisdictions of future teachers and condition of their forming, the forms of organization are presented scientifically research works of Master of preschool type. Established that the research work of undergraduates is one of the most important means of effective training of future teachers of preschool education and psychology to an innovative professional work, as it provides strong relationship between academic disciplines and research activities, leading to the discovery of new facts, identifying patterns, deepening and systematization of the gained knowledge. Proved that the formation of future teachers promotes research competencies: mastery undergraduates methodology and methods of pedagogical research organization and conduct of the peculiarities of pedagogical experiment, the diagnostic tools for the study of personality development of the student, the child of preschool age, level of personal self-development; familiarization with the method of the study of innovative pedagogical practices; performance of individual search and research tasks; implementation of innovative technologies in teaching vocational and educational courses; perform custom tasks during exploratory teaching practice, individual tasks aimed to optimizing the activities of educational institutions; teaching undergraduates technology preparation of reports, articles, reports and other materials on the master's thesis process innovation aimed to research practices; organization of undergraduates participation in conferences, contests Student Research and others.

Keywords: competence; research competence; research and scientific activity; innovation activity; future teacher.

Рецензенти:

Побірченко Н. А. – д. психол. н., проф.,
Мачинська Н. І. – д. пед. н., доцент.

Стаття надійшла до редакції 12.06.2014

УДК 378.147:784

Наталія Овчаренко

ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНА ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ДО ВОКАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розглядається специфіка особистісно орієнтованої професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-педагогічної діяльності. На основі аналізу науково-теоретичного досвіду проблеми особистісно орієнтованої освіти вчителів музичного мистецтва, окреслено перспективи такої підготовки. Запропоновано впровадження особистісно орієнтованого освітнього плану та портфоліо вокально-педагогічних досягнень студентів.

Ключові слова: вчитель музичного мистецтва; вокально-педагогічна діяльність; особистісно орієнтований підхід.

Вступ. Важливим завданням сучасної професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-педагогічної діяльності є формування гармонійно розвиненої особистості педагога, спроможного до навчання протягом життя. Виявлення специфіки такої підготовки дає можливість окреслити перспективи її удосконалення.

Особистісно орієнтована професійна підготовка – поняття, яке відносно недавно з'явилося в українській педагогічній науці. Таке поняття було введено у наукову думку в кінці 80 – 90-х років ХХ століття і є предметом дослідження багатьох наук. Вагомий внесок у розробку методологічних основ формування особистості майбутнього вчителя відображено у педагогічних працях сучасних науковців С.У. Гончаренка, М.Б. Євтуха, Н.Г. Ничкало, В.Ф. Орлова, В.В. Радула, О.О. Савченко, С.О. Сисоєвої. І.В. Табачека та інших на засадах професійної підготовки сучасного конкурентоспроможного працівника.

Концептуальні положення реалізації особистісно орієнтованого підходу у мистецькій освіті розкрито у працях Е.Б. Абдуліна, Ю.Б. Алієва, Л.Г. Арчажникової, О.М. Олексюк, Г.М. Падалки, О.Я. Ростовського, О.П. Рудницької, О.П. Щолокової та інших. Однак, окремого розгляду потребує визначення специфіки та перспектив особистісно орієнтованої професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-педагогічної діяльності.

Метою статті є визначення специфіки та перспектив особистісно орієнтованої професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-педагогічної діяльності. Завдання дослідження: здійснити аналіз науково-теоретичного досвіду з проблеми особистісно орієнтованої освіти вчителів музичного мистецтва; визначити специфіку особистісно орієнтованої професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-педагогічної діяльності; окреслити перспективи особистісно орієнтованої професійної підготовки майбутніх фахівців музичного мистецтва до вокально-педагогічної діяльності.

Сутність особистісно орієнтованої професійної підготовки майбутніх учителів. В світлі особистісно орієнтованої професійної підготовки майбутніх учителів визначальним поняттям дослідження є “особистість”. У словниковій літературі з психології, В.І. Войтко дається трактування поняття “особистість”, як: людини, соціального індивіду, поєднуючого в собі риси загальнолюдського, суспільно значущого та індивідуально-неповторного (Войтко В.І., 1982, с. 71). Для педагогічної науки загальним у визначенні поняття “особистість” є те, що особистістю називають суб'єкта соціальних взаємозв'язків та відношень, основні якості якого формуються у сумісній діяльності з іншими людьми; до того

ж, така діяльність проходить як за власними інтересами суб'єкта, так і в інтересах соціуму. О.Б. Орлов дійшов висновку, що особистість – це система мотиваційних відношень, якою володіє суб'єкт (Орлов О.Б., 2002, с. 49).

Сутність особистісно орієнтованої професійної освіти полягає в усвідомленні себе особистістю у виявленні, розкритті власних можливостей, становленні самосвідомості, у здійсненні особистісно-значущих і суспільно-принятих самовизначень, самореалізації, самостверджень у майбутній діяльності. Ґрунтовно вивчаючи розвиток творчої особистості С.О. Сисоєва відмічає, що людина є особистістю, оскільки їй властива свідомість, певна система потреб, інтересів, поглядів, переконань, розумових, моральних та інших якостей, які внутрішньо визначають її поведінку, надають їй певної цілеспрямованості, стійкості й організованості (Сисоєва С.О., 2006, с. 121). Завдяки таким якостям людина виступає як суб'єкт власної діяльності, передбачає її результати, контролює й несе за неї відповідальність.

На думку Г.М. Падалки, особистісно орієнтований підхід в контексті мистецької освіти ґрунтується на трьох провідних позиціях: спрямування навчального процесу з мистецьких дисциплін на розвиток особистості. Автор звертає увагу на те, що залучаючи до мистецької діяльності, педагог опікується, насамперед, становленням його особистості; особистісне становлення не означає протиставлення цього завдання засвоєнню і розвитку спеціальних мистецьких знань і умінь, здібностей, художнього досвіду; ствердження суб'єктної ролі учня в процесі мистецького навчання. (Падалка Г.М., 2010, с. 72).

Особистісно-орієнтований підхід передбачає створення умов для самореалізації і саморозвитку особистості. Необхідно не тільки пояснювати і показувати як слід діяти у мистецтві, залучаючи до відтворення художньо-виконавських і творчих дій, а і формувати прагнення бути неповторною особистістю в мистецтві, шукати оригінального, самобутнього вирішення мистецьких проблем. Однією з найхарактерніших тенденцій розвитку сучасної музичної освіти, вважає О.М. Олексюк, є розвиток особистості музиканта, тобто формування його творчих здібностей, духовних якостей. На зміну традиційної сцієнічної моделі навчання прийшла гуманістична модель освіти, яка покликана забезпечити становлення особистості і розкриття її духовного потенціалу, нагромадження унікального особистісного досвіду детермінує орієнтацію музичної педагогіки на ствердження особистісно орієнтованого підходу. Особистісно орієнтований підхід передбачає не лише пізнання твору, а і освоєння цінностей, що зумовлюють формування особистісного смислу (Олексюк О.М., 2004, с. 3). Поняття особистості, на думку автора, зазнає переосмислення у сучасному науковому досвіді.

У особистісно орієнтованій професійній підготовці до вокальної діяльності, вважає Р.В. Сладкопеев, умовно можливо вирізнити дві взаємозумовлені сторони: орієнтованість педагога на особистісну модель побудови взаємодії зі студентами, побудова процесу навчання і виховання з максимальним використанням механізмів функціонування особистості музиканта, мотивації, цінностей, “Я – концепції”, суб’єктного досвіду та ін. Ці дві сторони не пересічні, однак, тісно пов’язані між собою. Педагог може мати виражену орієнтацію на особистісну модель взаємодії, але він може не вміти включати особистісні механізми студента у педагогічний процес (Сладкопеев Р.В., 2008, с.170).

Специфіка і перспективи особистісно орієнтованої професійної підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва до вокально-педагогічної діяльності. У особистісно орієнтованій професійній підготовці майбутнього вчителя музичного мистецтва до вокально-педагогічної діяльності існує своя специфіка. До таких специфічних рис можемо віднести: опанування змістом професійної підготовки майбутніх фахівців до вокально-педагогічної діяльності на індивідуальних заняттях з постановки голосу; необхідність природних вокальних даних студентів та особистісних якостей для здійснення вокального виконавства; нерівномірність вокальної підготовки та природних вокальних даних студентів, на відміну від студентів вокальних факультетів мистецьких вузів; виняткова роль уявлень викладача з постановки голосу про еталон звуку; поєднання у вокальній музиці поетичного та музичного видів мистецтва, що вимагає особистісного “включення” майбутнього фахівця у розуміння художніх смислів поетичного та музичного текстів вокального твору; особистісно орієнтований репертуар, який складається з вокальних творів, спрямованих на розвиток вокальних здібностей кожного майбутнього вчителя.

Зважаючи на таку специфіку особистісно орієнтованої професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва, ми вважаємо перспективним впроваджувати на заняттях з постановки голосу особистісно орієнтований освітній план та портфоліо досягнень особистості. Особистісно орієнтований освітній план передбачає зростання майбутнього фахівця не тільки як

виконавця (на що спрямовано індивідуальний план), а і як педагога, просвітителя, організатора, дослідника тощо. У ньому закладено, крім планування професійного зростання, ще і прогнозування зростання духовної особистості через залучення до вокального мистецтва. Особистісно орієнтований план базується на врахуванні природних здібностей студента, його попередніх освітніх результатів і включає наступні пункти:

- 1) музична освіта до вступу у вищий навчальний заклад;
- 2) результати вступних іспитів;
- 3) характеристика природних вокальних здібностей та структури особистості студента;
- 4) характеристика початкового рівня вокальних знань, умінь та навичок;
- 5) характеристика початкового рівня мотивації до вокально-педагогічної діяльності;
- 6) визначення ЗАР (зони актуального розвитку) і ЗБР (зони ближнього розвитку);
- 7) репертуарний план;
- 8) план конкурсних, концертних виступів;
- 9) план вивчення студентом наукового та методичного досвіду та використання його в процесі проходження педагогічної практики.

Виконання особистісно орієнтованого плану фіксується у портфоліо (пер. з італ. portfolio – портфель, папка для документів), в якому містяться зібрані вокально-педагогічні досягнення студента: лист навчальних результатів, відеозаписи конкурсних і концертних виступів, вокально-методична і виконавська діяльність на педагогічній та літній практиці, фотографії, дипломи та грамоти, методичні доповіді та статті, – все це, через рефлексивне усвідомлення, дає змогу майбутньому вчителю спостерігати власний розвиток та освіту.

Висновки. Отже, дослідження проблеми особистісно орієнтованої професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-педагогічної діяльності дало змогу визначити специфіку та перспектив такої підготовки. Застосування особистісно орієнтованого освітнього плану і портфоліо вокально-педагогічних досягнень дає змогу не тільки спрогнозувати та реалізувати професійно-особистісне зростання кожного студента у сфері вокального виконавства, але і – вокальної педагогіки.

Література

- Войтко В.І.** Психологічний словник / В.І. Войтко. – К.: Вища школа, 1982. – 215 с.
- Олексюк О.М.** Методика викладання гри на народних інструментах: Навчальний посібник. – К.: ДАККіМ, 2004. – 135 с.
- Орлов А.Б.** Психология личности в сущности человека: парадигмы, проекции, практики: учебное пособие для студентов психологических факультетов вузов / А.Б. Орлов – М.: Академия, 2002. – 270 с.
- Падалка Г.М.** Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін) / Г.М. Падалка. – К.: Освіта України, 2010. – 274 с.
- Сисоєва С.О.** Основи педагогічної творчості: Підручник / С.О. Сисоєва. – К.: Міленіум, 2006. – 346 с.
- Сладкопеев Р.В.** Психолого-педагогические условия реализации личностно-ориентированного подхода в процессе формирования творческого потенциала вокалиста / Р.В. Сладкопеев // Вокальное образование начала XXI века. – М.: Новый ключ, 2008. – С.170 – 173.

References

- Voytko V.I.** (1982) Psychological dictionary. Vyshcha shkola, 215 p. (in Ukrainian).
- Oleksyuk O.M.** (2004) The teaching methods of playing the folk instruments: educational suppliers. DAKKiM. 135 p. (in Ukrainian).
- Orlov A.B.** (2002) Psychology of personality in essence man: paradigms, projections, practices: educational suppliers for the psychological faculties students of higher education institutions. Akademyya, 270 p.
- Padalka H.M.** (2010) Pedagogics of art (Theory and methodic of art disciplines teaching). Osvita Ukrayiny, 274 p. (in Ukrainian).
- Sysoyeva S.O.** (2006) The foundation of pedagogical creative work: Textbook. Milenium, 346 p. (in Ukrainian).
- Sladkopevec R.V.** (2008) Psychology-pedagogical terms of the personality-oriented approach realization in the process of vocalist creative potential forming. Vokal'noe obrazovanie nachala XXI veka, Novyj kljuch, 170-173. (in Russian).

Наталья Овчаренко

**ЛИЧНОСТНО-ОРИЕНТИРОВАННАЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ ПОДГОТОВКА
БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ МУЗЫКАЛЬНОГО ИСКУССТВА К ВОКАЛЬНО-ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ
ДЕЯТЕЛЬНОСТИ**

В статье рассматривается специфика личносно-ориентированной профессиональной подготовки будущих учителей музыкального искусства к вокально-педагогической деятельности. На основе анализа научно-теоретического опыта проблемы личносно-ориентированного образования учителей музыкального искусства, очерчена перспектива такой подготовки. Предложено внедрение личносно-ориентированного учебного плана и портфолио вокально-педагогических достижений студентов.

Ключевые слова: вокально-педагогическая деятельность; личносно-ориентированный поход; учитель музыкального искусства.

Nataliia Ovcharenko

**PERSONALITY-ORIENTED APPROACH USING IN PROFESSIONAL TRAINING
OF THE FUTURE MUSIC ART TEACHERS TO VOCAL PEDAGOGICAL ACTIVITY**

The problem of personality-oriented approach using in professional training of the future music art teachers to vocal pedagogical activity is explored in this article. There are such specific threats as capture maintenance of professional training of students on the individual lessons from voice training; necessity of the vocal natural skills of students; unevenness of the vocal preparation and vocal natural skills of students; an exceptional role of auditory presentations of teacher is from the voice training about the standard of sound; combination in vocal music of poetic and musical types of art; vocal repertoire which is oriented to every student separately. Due to analysis of scientific-theoretical experience of problem in personality-oriented education of the future music art teachers were separated prospects of such training. Introduction of the personality oriented educational plan is offered and portfolio vocally pedagogical achievements of students. Application of them will be instrumental in growth of future specialist not only as a performer but also as a teacher, Methodist, enlightener, organizer, researcher, and others like that.

Personality-oriented educated plan provides for growth of the future teacher on music not only as a performer but as a teacher, enlightener, organizer, researcher etc.

Implementation of the personality – oriented plan is fixed in portfolio. There are vocal-pedagogical achievements of student such as: a letter of educational results, video recordings of competitive and concerto appearances, vocal-methodological and performing activity on the summer practice, photos, diplomas, deeds, methodological reports and articles.

Key words: music art teacher; personality-oriented approach; vocal pedagogical activity.

Рецензенти:

Сидоренко Т.Д. – канд. п. н., доц.

Вікторова М.В. – канд. п. н., доц.

Стаття надійшла до редакції 08.04.14

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНА СИСТЕМА ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА В ПЕДАГОГІЧНИХ УНІВЕРСИТЕТАХ

У статті висвітлено проблему формування естетичної культури педагогів-художників в педагогічних університетах; розкрито сутність організаційно-методичної системи формування естетичної культури майбутніх учителів образотворчого мистецтва; обґрунтовано її зміст, мету, окреслено структурні й функціональні компоненти, представлено основні напрями її реалізації.

Ключові слова: майбутній учитель образотворчого мистецтва; організаційно-методична система; педагогічний університет

Вступ. В умовах переходу України до ринкових відносин художня освіта як складова системи освіти має бути зорієнтована на задоволення запитів різних галузей науки, техніки, економіки і сфери мистецтва у компетентних, кваліфікованих фахівцях з високим рівнем культури, духовності, соціальної та творчої активності. Одним із завдань вітчизняної педагогічної освіти є якісна підготовка майбутніх учителів образотворчого мистецтва, в результаті якої має сформуватись нове покоління ініціативних, цілеспрямованих, педагогів високої естетичної культури, здатних до творчого самовиявлення та естетичної самореалізації у художньо-педагогічній діяльності, які усвідомлюватимуть культурну місію своєї професії. Одним із шляхів реалізації поставленого завдання є впровадження у навчально-виховний процес вищих навчальних закладів організаційно-методичної системи формування естетичної культури майбутніх учителів образотворчого мистецтва.

Питання естетичної культури особистості вчителя порушувалися видатними представниками педагогічної думки: П. Блонським, А. Макаренком, В. Сухомлинським, С. Шацьким та ін. У сучасних педагогічних дослідженнях з проблеми естетичної культури вчителя відображені такі її аспекти: формування педагогічної культури майбутнього вчителя в єдності з розвитком різноманітних естетичних якостей (Л. Коваль, Л. Нечепоренко, Г. Падалка, О. Рудницька, Т. Скорик, Ю. Юцевич); розвиток естетичної культури майбутнього педагога в контексті гуманізації і гуманітаризації навчання у вищому навчальному закладі (Г. Балл, Є. Бондаревська, М. Євтух, І. Зязюн, С. Мельничук, В. Мовчан, Г. Молчанова, Т. Равчина, Є. Шиянов). Аналіз наукових праць дозволяє зробити висновок про накопичення певного досвіду обґрунтування проблеми формування естетичної культури вчителя, але також вказує на її недостатню розробленість. Зокрема невирішеним залишається питання щодо формування естетичної культури майбутнього вчителя образотворчого мистецтва.

Мета статті полягає у теоретичному обґрунтуванні сутності та структури організаційно-мето-

дичної системи формування естетичної культури майбутніх учителів образотворчого мистецтва в педагогічних університетах.

Обґрунтування сутності і структури організаційно-методичної системи формування естетичної культури майбутніх учителів образотворчого мистецтва в педагогічних університетах можливе з позиції системного підходу, "конкретно виявленого діалектичного методу в тих гносеологічних ситуаціях, коли предметом пізнання є системні об'єкти" (Каган М., 1991, с.17), в основі якого лежить поняття "система" (від лат. Systema – установлювати, організовувати) як сукупність елементів, які знаходяться одні з одним у зв'язку, які утворюють певну цілісність і єдність (Панчешникова Л., 1973, с. 71-80).

Організаційно-методична система формування естетичної культури майбутніх учителів образотворчого мистецтва, на нашу думку, є упорядкованою сукупністю взаємопов'язаних та взаємозалежних елементів, що складають цілісне утворення, яке має інтегральні властивості та підпорядковується меті формування естетичної культури майбутніх учителів образотворчого мистецтва. Першою складовою організаційно-методичної системи формування естетичної культури майбутнього вчителя образотворчого мистецтва є цільова підструктура, яка узгоджується з ціле-мотиваційним функціональним компонентом. Ця підструктура охоплює *соціальне замовлення* на педагога-художника з сформованою естетичною культурою, *мету та завдання* утворення й принципи функціонування організаційно-методичної системи формування естетичної культури майбутніх учителів образотворчого мистецтва.

Метою організаційно-методичної системи є формування естетичної культури майбутнього вчителя образотворчого мистецтва, що конкретизується у завданнях: формування потреб і стійких мотивів до розвитку власної естетичної культури й естетичної культури учнів; розширення та систематизація естетико-мистецького тезаурусу з метою розвитку інтелектуальної сфери студентів; розвиток компонентів естетичної культури в естетично